

[Arbejdsministeren.]

Jeg vil gerne benytte lejligheden til at takke udvalget, der har haft amtmand Niels Elkær-Hansen som formand, og som har haft repræsentation fra statslige styrelser og arbejdsmarkedets organisationer.

Der er nu et bredere grundlag for vurdering af gæstearbejderproblemerne end for 1½ år siden, da de begyndte at melde sig. En i alle enkeltheder udformet gæstearbejderpolitik er tiden vel ikke inde til, men det skulle nu være muligt at nå frem til en grundindstilling, ud fra hvilken en mere konkret gæstearbejderpolitik efterhånden kan udformes.

Med dette sigte vil jeg gerne gøre de hovedproblemer, der efter min mening foreligger, til genstand for omtale. Det drejer sig først og fremmest om gæstarbejdernes betydning for samfundsøkonomien og om gæstarbejdernes tilpasningsproblemer.

Der findes, så vidt jeg ved, ikke i noget land gennemarbejdede analyser vedrørende gæstarbejdernes betydning for indvandringslandets økonomi. En vurdering må derfor ske på grundlag af principielle overvejelser. Disse overvejelser må efter min opfattelse tage udgangspunkt i, at gæstarbejderne er den mest mobile arbejdskraft, der findes. Det er et forhold, hvortil der knytter sig både plusser og minusser. I en periode med et stramt arbejdsmarked, som vi har haft det i det sidste par år, vil det både for den enkelte virksomhed og for samfundet være fordelagtigt, at huller i arbejdsstyrken hurtigt kan udfyldes, så produktionsmuligheder ikke er ubenyttede alene på grund af manglende arbejdskraft. Tilgangen af udenlandsk arbejdskraft i det sidste par år er nok i ikke ringe grad anvendt til erstatning for dansk arbejdskraft, der har forladt industrivirksomheder og er gået til mere velbetalt arbejde inden for byggeriet.

Tilgangen af udenlandsk arbejdskraft præger visse erhvervsområder stærkere end andre. Det ligger vel i sagens natur, at løntagerne i perioder med mangel på arbejdskraft søger de mest velbetalte job, og det er således — i hvert fald i første omgang — de mindre velbetalte job, der står åbne for gæstarbejderne. Visse erhvervsområder kan blive ret afhængige af udenlandsk arbejdskraft. Det kender vi fra visse eksportvirksomheder og fra turistbranchen. I mange til-

fælde er gæstearbejdere på virksomheder inden for de nævnte erhverv antagelig med til at sikre disse virksomheders eksistens og dermed måske også en valutaindtjening, der overstiger gæstarbejdernes egen løn.

Hvis tilgangen af udenlandsk arbejdskraft overstiger et vist niveau, kan det utvivlsomt modvirke en ønskelig strukturændring i erhvervslivet og på arbejdsmarkedet. Sådanne strukturændringer har i de senere år bl. a. givet sig til kende ved, at nye befolkningsgrupper er søgt ud på arbejdsmarkedet, og ved nedlæggelse af virksomheder, hvis indehavere har kunnet tjene en større indtægt på det almindelige arbejdsmarked, hvor der har været brug for dem. Det stramme arbejdsmarked har endvidere medvirket til, at geografisk, erhvervs- og fagligt betingede vanskeligheder for tilpasning mellem udbud og efterspørgsel efter arbejdskraft har kunnet overvindes. Ved egnsudvikling og aktiv arbejdsmarkedspolitik har det offentlige fremmet den økonomiske tilpasning. Det er ønskeligt, at denne strukturtilpasning ikke hæmmes af en helt restriktionsfri adgang til udenlandsk arbejdskraft.

Erfaringerne fra andre lande giver anledning til at anstille endnu en vigtig betragtning, nemlig at en meget liberal adgang til udenlandsk arbejdskraft under visse omstændigheder, som ofte vil foreligge, ikke blot fører til begrænsede samfundsøkonomiske tilpasninger, men kan blive led i selve den økonomiske vækstproces. I disse tilfælde kan man tale om, at tilgang af udenlandsk arbejdskraft skaber et uafviseligt behov for fortsat tilgang af udenlandsk arbejdskraft.

Her i landet er 1960ernes stærke vækst i arbejdsstyrken nu ophørt, bl. a. som følge af befolkningens ændrede aldersfordeling. En fortsat kraftig udbygning af produktionsapparatet kan derfor forudsætte, at der sker en vis indvandring af arbejdskraft fra udlandet. En økonomisk vækst på dette grundlag, hvortil der jo også knytter sig øget boligbyggeri og udvidelse af det uddannelsesmæssige og sociale serviceapparat til betjening af gæstarbejderne, vil medføre investeringsudgifter, der lægger beslag på arbejdskraft og på valuta. Hertil kommer, at en stærk tilgang af udenlandsk arbejdskraft kan påvirke erhvervslivets investerin-